

CİLT 2

2019
2020
YILI

KAZI
ÇALIŞMALARI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

2019-2020 YILI KAZI ÇALIŞMALARI

CİLT 2

ANKARA 2022

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3714/2
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 192/2

Editör

Dr. Adil ÖZME

e-ISBN: 978-975-17-5051-8 (Takım)
978-975-17-5056-3 (2.Cilt)

Grafik Tasarım

Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafı

Abdulkadir ÖZDEMİR

Aşağı Kaleköy Barajı Projesi / Murat Höyük 2019 Yılı Kurtarma Kazısı

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil Özme tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

İÇİNDEKİLER

Deniz SARI, Harun KÜÇÜKAYDIN, Erdal MEAN, Tuba KONUK, Tülay ŞİMŞEK, Fatma ŞAHİN, Fadime ARSLAN, Osman DENGİZ, Şemsettin AKYOL GEDİKKAYA MAĞARASI KURTARMA KAZILARI 2019-2020 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....7	
Elif ÖZER, Ahmet TÜRKAN, Zerrin ERDİNÇ AİZANOİ ANTİK KENTİ 2019 VE 2020 KAZI SEZONLARI KAZI VE ARAŞTIRMALARI.....19	
Elif Tül TULUNAY, Müjde PEKER, Daniş BAYKAN, Dinçer Savaş LENGER, Mustafa BİLGİN, Ceren BAYKAN NİF (OLYMPUS) DAĞI ARAŞTIRMA VE KAZI PROJESİ: 2019 YILI KAZISI.....37	
E. Emine NAZA DÖNMEZ, Şeyda ALGAÇ, Tolga AYDIN AMASYA HARŞENA KALESİ VE KIZLAR SARAYI KAZISI 2019 – 2020 DÖNEMİ ÇALIŞMALARI.....61	
Emre OKAN PRUSIASADHYPIUM TİYATROSU 2019-2020 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....75	
Erdoğan ASLAN, L. Ufuk ERDOĞAN, Yusuf KILIÇ, Uğurcan ORHAN KSANTHOS – LETOON KAZI ÇALIŞMALARI: 2020.....99	
Erhan BIÇAKÇI, Yasin Gökhan ÇAKAN, Ali Metin BÜYÜKKARAKAYA TEPECİK-ÇİFTLİK 'TE 2019 VE 2020 YILINDA YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR.....111	
Ersin ÇELİKBAŞ, Ercan VERİM HADRIANOUPOLIS 2019 - 2020 ÇALIŞMALARI.....125	
Ertekin M. DOKSANALTI, İbrahim KARAOĞLAN, Derviş Ozan TOZLUCA, Kadriye Merve SE- LEK, Songül SÖZEL KNİDOS-BURGAZ-EMECİK APOLLON KUTSAL ALANI KAZI VE ARAŞTIRMALARI: 2019-2020.....143	
Fatih ERHAN, Nedim DERVİŞOĞLU MAGARSUS KAZISI 2019 YILI ÇALIŞMALARI.....163	

Felix PİRSON	
PERGAMON – 2019 VE 2020 YILLARI ÇALIŞMA RAPORU.....	173
Feriştah SOYKAL ALANYALI, Serap ERKOÇ, SİDE 2019-2020 YILI ÇALIŞMALARI.....	187
Fikri KULAKOĞLU, Elif GENÇ, Ryoichi KONTANI, Luca PEYRONEL, Nilgün COŞKUN, Önder İPEK, Güzel ÖZTÜRK, Abdullah HACAR, Tark ÖĞRETEN, Burcu TÜYSÜZ, Birol AKALIN, Erkan BEŞDOK, Ahmet Emin KARKINLI, Mehmet Akif GÜNEN, Emin CANDANSAYAR, Uğur DOĞAN, Çetin ŞENKUL, Evren YAZGAN, Nihal ÇEVİK, Handan ÜSTÜNDAĞ, Asım Mustafa AYTEN, Leyla KADERLİ, Mehmet UĞURYOL, Draşan UĞURYOL, Cihan AY, Yılmaz RIDVANOĞULLARI 2019-2020 YILI KÜLTEPE-KANIŞ KAZILARI.....	209
Fulya DEDEOĞLU, Erim KONAKÇI, Ali OZAN, Bora TEMÜR EKŞİ HÖYÜK 2019-2020 YILLARI ARKEOLOJİK KAZI ÇALIŞMALARI.....	221
Göksel SAZCI, Devrim ÇALIŞ SAZCI, Meral BAŞARAN MUTLU MAYDOS KİLİSETEPE HÖYÜĞÜ KAZILARI 2019- 2020 SEZONU ÇALIŞMALARI.....	229
Grazia SEMERARO PHRYGIA HİERAPOLİS'İ (PAMUKKALE) 2019- 2020 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI.....	245
Gülriiz KOZBE, Eyüp CANER, Akarcan GÜNGÖR ŞANLIURFA KALESİ 2020 YILI KAZILARI.....	263
Gülsün UMURTAK HACILAR BÜYÜK HÖYÜK KAZILARI (2019 - 2020).....	279
H. Ertuğ ERGÜRER, Yaşar ARLI, Mustafa YILDIZLI, Umut BÜYÜME, Hatice ERGÜRER SYEDRA 2020 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI.....	289
Halil TEKİN DOMUZTEPE 2019 KAZILARININ İLK ÖN RAPORU.....	311

Halime HÜRYILMAZ, A. Nejat BİLGEN, Z. BİLGEN GÖKÇEADA-YENİBADEMLİ HÖYÜK 2019-2020 YILI KAZILARI.....	325
Hamza EKMEK, F. Gülten EKMEK, Ahmet MERCAN, Ali GÜNEY, Burak KADER, Gamze KAYGUSUZ İNÖNÜ MAĞARASI 2019-2020 YILLARI KAZILARI.....	343
Harun TAŞKIRAN, Kadriye ÖZÇELİK, Gizem KARTAL, Yavuz AYDIN, Eşref ERBİL, M. Beray KÖSEM, Göknur KARAHAN 2019 YILI KARAIN MAĞARASI KAZILARI.....	365
Hatice PAMİR, Işıl IŞIKLIKAYA LAUBSCHER, Serdar BAĞLIBEL, Büşra KOCAMAN SAKİN ANTAKYAHİPODROM VE ÇEVRESİ KAZILARI 2019-2020 YILI ÇALIŞMALARI.....	387
Hatice PAMİR, Nalan YASTI, Ayşe ERSOY, Aşkım ÖZDİZBAY, Serdar BAĞLIBEL, Kamuran ÖNCÜ, Pelin KAYAŞ ISSOS EPIPHANEIA 2019-2020 ÇALIŞMALARI.....	409
Hüseyin METİN, Abdulhadi DURUKAN DARA (ANASTASİOPOLİS) KAZI, RESTORASYON VE KONSERVASYON ÇALIŞMALARI 2020.....	429
Hüseyin Murat ÖZGEN, Burak Bünyat AYKANAT, Ali ÖZTÜRK, Hasan Sercan SAĞLAM, Serap ALPER ADRAMYTTEION (ÖREN) 2019 VE 2020 KAZI VE ONARIM ÇALIŞMALARI.....	447
İrfan Deniz YAMAN ELBİSTAN KEÇE MAĞARASI KAZILARI-2019/2020.....	459
İsmail AYTAÇ HARPUT İÇ KALE KAZILARI 2019-2020 YILI ÇALIŞMALARI.....	471
İsmail BAYKARA, Ayşen AÇIKKOL, Ece EREN KURAL, Didem TURAN, Tuğçe GÖKKURT, M. Kenan AGRAS, Serkan ŞAHİN, Derya SİLİBOLATLAZ BAYKARA ÜÇAĞIZLI II MAĞARASI KAZISI-2020.....	487

İsmail ÖZER, Rıdvan GÖLCÜK, Mehmet SAĞIR, İsmail BAYKARA, Başak KOCA ÖZER, Berkay DİNÇER, İrfan AKÇA, Naoki MORIMOTO, Wataru MORITA, Serkan ŞAHİN, Ayşenur BOZKURT, Ece EREN KURAL, Sercan ACAR, Öznur GÜLHAN, Ayşegül ÖZDEMİR, Çağdaş ERDEM, Sibel ÖNAL 2019 VE 2020 YILLARI İNKAYA KAZILARI.....	499
Jeroen POBLOME, Peter TALLOEN, Ebru TORUN, Frank CARPENTIER, Johan CLAEYS, Mücella ALBAYRAK, Inge UYTTERHOEVEN, Bas BEAUJEAN, Dries DAEMS, Elena MARİNOVA, Stephan MOLS, Göze ÜNER, Özge BAŞAĞAÇ, Piraye HACIGÜZELLER SAGALASSOS ANTİK KENTİ'NDE 2019 YILI KAZI, MALZEME ÇALIŞMALARI VE RESTORASYON.....	513
Kaan İREN, Sedef ÇOKAY KEPÇE, Özgün KASAR, Çiçek KARAÖZ, F. Nihal KÖSEOĞLU, Büşra ATALAR YETER, Yeşim KİRMAN DASKYLEİON 2019 VE 2020 YILI KAZI, KORUMA VE ONARIM ÇALIŞMALARI.....	535

2019 YILI KARAIN MAĞARASI KAZILARI

Harun TAŞKIRAN*

Kadriye ÖZÇELİK

Gizem KARTAL

Yavuz AYDIN

Eşref ERBİL

M. Beray KÖSEM

Göknur KARAHAN

1. GİRİŞ

2019 yılı Karain Mağarası arkeolojik kazıları, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara Üniversitesi ve Türk Tarih Kurumunun maddi destekleri ile 08.07.2019 tarihi itibarıyla başlamış ve 08.08.2019 tarihinde sonlanmıştır¹. Kazı çalışmalarına başlamadan önce kazı evinin ve kazı alanlarının temizlenip düzenlenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu işlemlerin ardından, belirli aralıklarla, kazı evi, kazı evi deposu ve çevresi çeşitli zararlı böcek ve sineklere karşı ilaçlanmıştır.

- * Prof. Dr. Harun TAŞKIRAN, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, 06100-Sıhhiye, Ankara/TÜRKİYE.
Prof. Dr. Kadriye ÖZÇELİK, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, 06100-Sıhhiye, Ankara/TÜRKİYE.
Dr. Öğr. Üyesi Gizem KARTAL, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, 06100-Sıhhiye, Ankara/TÜRKİYE.
Arş. Gör. Dr. Yavuz AYDIN, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, Sıhhiye Ankara/TÜRKİYE.
Arş. Gör. Eşref ERBİL, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, Sıhhiye Ankara/TÜRKİYE.
Öğr. Gör. Dr. M. Beray KÖSEM, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı, 06100-Sıhhiye, Ankara/TÜRKİYE.
Arş. Gör. Göknur KARAHAN, Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Prehistorya Anabilim Dalı, Ardahan/TÜRKİYE.
- 1 Yazarların dışında, kazılarımıza; Doç. Dr. Adnan Baysal (Ankara Üniversitesi), Doç. Dr. Emma Baysal (Ankara Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Serdar Mayda (Ege Üniversitesi), Dr. Ceren Kabukçu (Liverpool Üniversitesi), Arkeologlar; E. Koray Sarıoğlu, Çiğdem Şahin (A.Ü. Sos. Bil. Enstitüsü Lisansüstü Öğrencileri), Güngör Özçelik, Öğrenciler; Yunus Emre Sevindik, H. Ceren Cemali, A. Kaan Selek, Cemile Amaç, H. Mustafa Demir, E. Buğra Yılmaz, Cem Müjde, Halis Tek, Hilal Dal, Melikenur Uslu, Buket Çağlayan, Delal Kobulan, İ. Dilara Türk, Hayrullah Kaya, Yusuf Süme, Canan Çelik, İsmail Hiçyılmaz ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Temsilcisi olarak, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Likya Uygarlıkları Müzesi Müdürlüğü'nden Arkeolog Ayşe Tok katılmıştır. 2019 yılı kazılarımızda adı geçen tüm heyet üyeleri, öğrenciler ve Kültür Bakanlığı temsilcisine özverili çalışmalarından ötürü teşekkürlerimizi bir borç biliyoruz.

Kazı çalışmaları ile paralel yürütülen laboratuvar çalışmalarının yapılabilmesi için Karain Müzesi'nin yanına geçici bir açık hava laboratuvarı kurulmuştur. Kazı çalışmalarına mağaranın E ve B gözlerinde devam edilmiştir. 2018 yılı kazı sezonu sonunda kazı alanlarının üzerine kapatılmış olan siyah naylon örtüler kaldırılmış, kazı alanı ve çevrelerinin temizliği gerçekleştirilerek kazıya hazır hale getirilmiştir.

2. E GÖZÜ KAZISI

Karain Mağarası E gözü 2019 yılı kazıları, son yıllarda olduğu gibi yatay planda gerçekleştirilmiş ve buluntu dağılımını daha iyi anlamaya yönelik çalışmaların yapılması planlanmıştır. Çalışmalar ana dolgu üzerinde yer alan 13 plankarede gerçekleştirilmiştir (Çizim: 1). Söz konusu plankarelerde kazılmış olan tek arkeolojik seviyede (AH 49) IV.2 ve IV.3 olmak üzere iki farklı jeolojik birim ile karşılaşmıştır (Tablo: 1). Söz konusu birimler Orta Paleolitik Dönemin erken bir evresi ile ilişkilendirilir.

Plankare	Arkeolojik Seviye (AH)	Jeolojik Seviye (GH)	Başlangıç Kotu (m.)	Bitiş Kotu (m.)
E 17	49	IV.2 – IV.3	-10.00	-10.10
E 18	49	IV.2 – IV.3	-10.00	-10.10
F 15	49	IV.2	-10.00	-10.10
F 17	49	IV.2 – IV.3	-10.00	-10.10
F 18	49	IV.2 – IV.3	-10.00	-10.10
G 15	49	IV.2 – IV.3	-10.00	-10.10
G 16	49	IV.2	-10.00	-10.10
G 17	49	IV.2 – IV.3	-10.00	-10.10
G 18	49	IV.2 – IV.3	-10.00	-10.10
H 15	49	IV.2 – IV.3	-10.00	-10.10
H 16	49	IV.2	-10.00	-10.10
H 17	49	IV.2	-10.00	-10.10
H 18	49	IV.2	-10.00	-10.10

Tablo1: 2019 yılı Karain E gözü kazılan plankare ve seviye bilgileri.

Kazısı gerçekleştirilen jeolojik birimlerden bir tanesi olan IV.2, yapı olarak hemen üzerinde yer alan IV.1 birimine benzemekle birlikte bazı açılardan söz konusu birimden ayrılmaktadır. IV.1 ve IV.2 birimlerini birbirinden ayıran en büyük fark, “fil katı” olarak da bilinen IV.1’ in siyah renkli ve konkresyon içerikli bir yapıya sahip olmasıdır². Bu durum IV.2 jeolojik biriminde görülmemektedir. Bununla birlikte IV.2 içerisinde yer yer kalsit kuşaklara veya kalsitleşmeden etkilenmiş olan sert alanlara rastlanmaktadır. IV.2 birimi genel olarak açık

2 Taşkiran ve diğ. 2020: 333.

renkli ve kuru bir yapıda olmasına rağmen açmanın bazı kısımlarında daha kahverengimsi ve nemli bir görünüm sergilemiştir. 2019 yılı kazılarında gözlemlenen bu durumun sebebi bir önceki kış mevsiminde gerçekleşen yoğun yağışların açmanın bazı alanlarında nemlenmeye yol açmış olmasıdır. Gerek geçen yıllardaki kazılarda gerek 2019 yılı kazılarında IV.2 jeolojik birimi içerisinde gözlemlenen iri ve ufak boyutlardaki yoğun kalker döküntünün, IV.2 ve IV.3 birimleri arasında bir sınır oluşturduğu anlaşılmıştır. IV.2 birimi, 2019 yılında kazısı gerçekleştirilen 13 plankarenin tümünde gözlemlenmiştir.

Kazı esnasında karşılaşılan bir diğer birim olan IV.3 ise toplam 8 plankarede (E17-18; F17-18; G15, 17-18; H15), IV.2 birimi ile bir arada ele geçmiştir. Bu durumun sebebi, IV.2 ve IV.3 birimleri arasında ortaya çıkan taşlı alanın bazı alanlarda sediman ayrımını imkânsız hale getirmiş olmasıdır. IV.3 birimi IV.2'ye nazaran daha yumuşak, yer yer nemli ve daha koyu renkte bir görünüm sergilemektedir.

2.1. E Gözü Yontmataş Endüstrisi

E gözü kazıları yontmataş buluntuları açısından 2019 yılında oldukça önemli sonuçlar sunmuştur. Ele geçen endüstri öğelerinin dağılımı Tablo 2'de görülmektedir.

2019 Yılı Karain E Gözü Yontmataş Endüstri Öğeleri	Sayı
Yonga	57
Yongalama artığı / Döküntü	109
Çekirdek / Çekirdek parçası	12
Kenar kazıyıcı	41
Dişlemeli	10
Çontuklu	13
Düzeltili yonga	4
Ham sırtlı bıçak	7
Taş delgi	1
Rende	3
Ön kazıyıcı	1
Uç	1
İki yüzeyli alet	1
Vurgaç	10
Kalker endüstri öğesi	32
Hammadde bloğu	2
Toplam	304

Tablo 2: 2019 yılı Karain E gözü yontmataş endüstri öğeleri.

Özellikle yontma artıklarının endüstri içerisindeki oranı (%35,86), yerleşim içi yontma faaliyetlerinin yoğunluğuna işaret etmektedir. Yontmataş endüstri içerisinde tespit edilmiş olan çekirdek (%3,95) ve vurgaçların (%3,29) varlığı da bu faaliyeti desteklemektedir. Mekân içi üretime işaret eden bu parçaların yanında çok sayıda yontmataş alet (%37,50) de ele geçirilmiştir. Geçen yıllarda olduğu gibi³ alet tipleri içerisindeki baskın grup %50 ile kenar kazıyıcıdır (Çizim 3: 1, 2, 3, 5, 6; Çizim 4: 1, 2, 4, 7, 8). Kenar kazıyıcıları çontuklu (%15,85) ve dişlemeli (%12,20) aletler takip etmektedir (Çizim 5: 2, 5). Söz konusu parçaları daha az oranlarda ham sırtlı bıçaklar (%8,54) ve düzeltili yongalar (%4,88) izler (Çizim 4: 5, 6). Dönemi nitelendiren tipik buluntulardan biri Charentien uçtur (Çizim 3: 4). Ayrıca küçük bir iki yüzden kıyıcı alet (Çizim 5: 1), küçük bir iki yüzeyli parça (Çizim.5: 3) ve küçük bir delici de (Çizim 4: 3) yontmataş aletler arasındadır. Yontmataş endüstri içerisinde dikkat çeken unsurlardan bir diğeri ise kalker öğelerdir (%10,53). Kalker endüstri öğeleri 2019 yılı kazılarında belirgin bir artış göstermiştir. Geçen yıllardaki gözlemlerimiz ve kemik buluntuların yoğunluğu da dikkate alındığında kalker parçaların daha çok mağara içerisindeki kasaplık işlemleriyle alakalı olduğu söylenebilir. Bu aletler “İri Kesici Alet” (*Large Cutting Tool*) benzeri aletlerdir ve muhtemelen kemiklerin kırılması gibi işlemlerde kullanılmışlardır. Yerel hammadde cinsi olan radyolarit ve çakmaktaşı kullanımının yanında kalkerin de bu yoğunlukta tespit edilmesi oldukça önemlidir.

2019 yılı Karain kazılarının en dikkat çekici buluntusu E18 plankaresinin 49. arkeolojik seviyesinden ele geçirilmiştir. Söz konusu alanın kazısı esnasında, plankarenin kuzeydoğu köşesinde, sert IV.2 sedimanı içerisinde dikey şekilde konumlanmış bir iki yüzeyli alet (el baltası) tespit edilmiştir (Çizim: 6). Oldukça iyi korunmuş olan bu çakmaktaşı örnek, Karain Mağarası'nın Paleolitik Çağ dolguları içerisinde, stratigrafik konumunda ele geçen ikinci örnek olmuştur. İlk örnek ise 2007 yılında Prof. Dr. Işın Yalçınkaya başkanlığı sırasında yürütülen kazı çalışmalarında K19 plankaresinden ele geçirilmiştir⁴. Bununla birlikte İ. Kılıç Kökten tarafından ilk dönem kazılarında tespit edilmiş ve arkeolojik seviyeleri tam olarak belirtilmeyen üç adet iki yüzeyli alet örneği de bilinmektedir⁵. 2019 yılında tespit edilen iki yüzeyli alet haricindeki diğer tüm örnekler Alt Paleolitik Döneme atfedilmiştir⁶. Bu yıl bulunan iki yüzeyli alet ise oldukça simetrik hatlara sahiptir ve Karain'de bulunan diğer örneklerle kıyasla en tipik olanıdır. Orta Paleolitik seviyelerden ele geçirilmiş olması da ayrıca önemlidir. Bu durum Karain Orta Paleolitikinin bu erken evresinde Acheulean geleneğinin de bilindiğine/devam ettiğine işaret etmektedir. Bu anlamda ilerleyen dönem çalışmalarında Karain Orta Paleolitik endüstrisiyle ilgili daha farklı yaklaşım ve değerlendirmelerin yapılabileceği ön görülmektedir. Söz konusu örnek, Türkiye Paleolitik Çağ araştırmaları açısından baktığımızda tabaka içerisinde ele geçirilmiş olan nadir örneklerden bir tanesi olarak dikkat çekmektedir.

3 Taşkiran ve diğ. 2019: 297, Taşkiran ve diğ. 2020:334.

4 Yalçınkaya ve diğ. 2009.

5 Kökten 1957.

6 Aydın 2017: 546.

2.2. E Gözü Fauna Buluntuları

2019 yılı Karain E gözü kazıları, faunal açıdan yine geçen yılların paralelinde sonuçlar vermiştir⁷. 2019 yılının dikkat çeken buluntularından bir tanesi F17 plankaresinin 49. arkeolojik seviyesinden ele geçmiştir. Sub-adult bir gergedana (*Stephanornihus cf. hemitoechus*) ait olan bu örnek, Karain E gözündü daha eski yıllarda gerçekleştirilen kazı çalışmalarından da bilinmektedir. 2019 yılı kazılarında tespit edilmiş olan hipopotam örneği ise izole bir alt süt dişi olup, 2018 yılında bulunan yavru su aygırına ait sol çene parçasından⁸ sonra alandan bulunmuş olan ikinci yavru birey örneğidir. Örnek üzerinde detaylı çalışmalar bitirilinceye kadar *Hippopotamus. cf. amphibi* olarak tanımlanması uygun görülmüştür.

Karain E gözündü geyik kalıntılarının göreceli olarak az sayıda olduğu tespit edilmiştir. 2019 yılı çalışmalarında tespit edilmiş olan bir adet *molar* örneğin bir geyiğe (*Dama dama*) ait olduğu anlaşılmıştır. E gözündü daha önceki yıllarda da ele geçirilmiş olan mağara ayısı (*Ursus spelaeus*) kalıntılarında 2019 yılı kazı çalışmalarında da rastlanmıştır. Söz konusu türe ait diş E17 plankaresinin 49. arkeolojik seviyesinden ele geçirilmiştir.

Geçmiş yıllara oranla 2019 yılı çalışmalarında E gözünden görece daha çok sayıda *Canidae* örneği toplanmıştır. Tüm örneklerin faunada önceden bilinen küçük boylu tilki (*Vulpes vulpes*) olarak adlandırılması uygun bulunmuştur.

2019 yılı kazılarında faunal örnekler içerisinde en dikkat çekici parça tür tayini yapılamamasına rağmen iri bir hayvana ait eklem kemiğidir. Bu kemik parçasını önemli yapan detay ise üzerindeki simetrik çizgilerin varlığıdır. Bu çizgiler doğrusal ve üçgenimsi şekillerde kazıma ile yapılmıştır (Çizim 5: 4). Daha önce E gözü kazılarında saptanan hayvan kemikleri üzerine yapılan analizler ve gözlemlerde kasaplık izlerinin mevcudiyeti bilinmekteydi. Ancak bu eklem kemiği üzerindeki kazıma çizgiler, ilk gözlemlere göre, kasaplık izlerinden ziyade belirli bir standartlık gösteren ve muhtemelen dönem insanların entelektüel yaşamları konusunda bilgi verebilecek nitelikte eşsiz bir buluntu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu buluntuyu önemli kılan noktalardan bir diğeri ise bulunduğu tabakanın yaşıdır. Karain mağarası E gözü tarihlendirme çalışmalarına göre III.3 – III.4 – III.5 jeolojik birimleri (başlangıç kotu: -8.50, bitiş kotu: -8.80) G.Ö. 297.000 – 347.000 tarihleri arasında yerleştirilmiştir⁹. Bu jeolojik birimlerin altında uzanan IV.1 – IV.2 – IV.3 ve IV.4 jeolojik birimlerinin belirtilen tarihlerden daha eski olması beklenmektedir. Bununla birlikte Karain Orta Paleolitik endüstrileri, bulunan insan kalıntıları doğrultusunda *H. neanderthalensis* atfedilmektedir¹⁰. Dünya genelinde Orta Paleolitik Dönem açısından sembolik tasvirleri yansıtan nesnelere nadir olarak rastlanması Karain E gözündü bulunmuş olan bu kemik örneğin önemli bir pozisyona yerleştirilmesini sağlamaktadır.

7 Karain E gözünden ele geçmiş olan 2019 yılı faunal buluntulara ait analiz ve tür tespitleri Dr. Öğr. Üyesi Serdar Mayda tarafından gerçekleştirilmiştir.

8 Taşkiran ve diğ. 2020, 335.

9 Otte ve diğ. 1996

10 Chevalier ve diğ. 2015.

2.3. E Gözü Mekân Analizi ve Buluntu Dağılımı

2019 yılında, E gözündeki kazısı gerçekleştirilen alanlardan elde edilen buluntuların dağılımını anlamaya yönelik çalışmalara devam edilmiştir. Bu kapsamda tespit edilen buluntular yerlerinde çizilmiş ve plana geçirilmiştir.

2017 yılı kazılarında ana dolgunun kuzeydoğusundaki E14 ve F14 plankarelerinde bir yavru file ait alt çene (*mandibula*) ve kürek kemiğinin (*scapula*) yanında çok sayıda irili ufaklı kemik parçaları tespit edilmişti¹¹. Söz konusu çalışmaların devamı olan 2018 yılı kazılarında fil kemiklerinin ele geçmiş olduğu E14 ve F14 plankarelerinin hemen batısında, toplam 6 plankareyi kaplayacak şekilde (2 m.x3 m.) taş döşeli bir alan tespit edilmiş ve söz konusu alanın çizimleri gerçekleştirilmiştir¹². 2019 yılı çalışmalarında ise bu taş döşeli alanın güneyi ve batısında nasıl bir dağılım olduğunu anlamak için çalışmalar yapılmıştır.

2019 yılı çalışmalarında, 2018 yılında ortaya çıkan ve çizimleri gerçekleştirilen taşlık alanın güneye doğru net bir uzanım göstermediği anlaşılmıştır. Bununla birlikte G16-18 ve H16-18 karelerinin olduğu 6 plankarelik alanda dağınık vaziyette irili-ufaklı kalker taşlarla karşılaşmış ve bunlar plana geçirilmiştir. Bu yılki çalışmalarda kemikler açısından olmasa bile yontmataş bulgular açısından belli alanlarda gözlemlenen bir yoğunluktan bahsedebiliriz. Son yıllardaki çalışmalarda H18 plankaresi başta olmak üzere ana dolgunun batı kenarında yer alan plankarelerde yontmataş açısından bir yoğunluğun olduğu görülmüştü¹³. Aynı durum 2019 yılı kazılarında daha da belirginleşerek devam etmiştir. 49. arkeolojik seviyenin kazısı esnasında H18 plankaresinden toplam 39 adet yontmataş parça tespit edilmiştir. H18 plankaresine ilaveten E17 ve F17-18 plankarelerinin 49. arkeolojik seviyelerinde de yontmataş yoğunluğunun arttığı görülmüştür. 2019 yılının en önemli buluntusu olan iki yüzeyli alet E17 ve E18 plankarelerinin sınırında tespit edilmiştir. Açmanın kuzeyinde yer alan bu alanın ilginç özelliklerinden bir diğeri ise vurgaçların yoğun olmasıdır. Bu alanda yer alan E17 ve E18 plankarelerinden birbirlerine yakın pozisyonda 4'er adet vurgaç ele geçirilmiştir. Alanda gözlemlenen vurgaç ve yontmataş yoğunluğu, mağara içerisinde yer alan bu alanın da yongalama faaliyetleri için kullanılmış olabileceği fikrini akla getirmektedir.

Karain E gözündeki tespit edilen buluntuların dağılımı ve Orta Paleolitik Dönemdeki mekân kullanımıyla ilgili daha ayrıntılı çalışmalar önümüzdeki yıllarda sürdürülecektir.

3. B GÖZÜ KAZISI

Karain Mağarası B gözü 2019 yılı kazı çalışmaları kuzey ana dolgunun üzerinde yer alan 8 plankarede gerçekleştirilmiştir (Çizim: 2). Söz konusu plankarelerde kazılmış olan arkeolojik ve jeolojik seviyelere ait bilgiler Tablo: 3'te verilmiştir.

11 Taşkiran ve diğ. 2019:298.

12 Taşkiran ve diğ. 2020:335-337.

13 age, 336.

Plankare	Arkeolojik Seviye / Jeolojik Seviye	Birim	Başlangıç Kotu (m.)	Bitiş Kotu (m.)
I11	21 / PII	A, B, C, D, E	-4.20	-4.30
H12	21/ PII	A, B, C, D, E	-4.20	-4.30
I12	21 / PII	A, B, C, D, E	-4.20	-4.30
H13	21 / PII	A, B, C, D, E	-4.20	-4.30
I13	21 / PII	A, B, C, D, E	-4.20	-4.30
H14	22 / PII	A, B, C, D, E	-4.30	-4.40
I14	22 / PII	A	-4.30	-4.32
J14	21 / PII	E	-4.28	-4.30

Tablo 3: 2019 yılı Karain B gözü kazılan plankare ve seviye bilgileri.

Tüm plankarelere hâkim olan PII jeolojik birimi, Üst Paleolitik Dönem ile karakterizedir. Sadece H14 plankaresinin 22. arkeolojik seviyesinin son biriminde PIII jeolojik birimi olarak isimlendirilen Orta Paleolitik–Üst Paleolitik geçişini niteleyen dolgulara ulaşılmıştır. Ancak bu alanda herhangi bir kazı çalışması gerçekleştirilmemiştir. Özellikle H12-13, I12-13 plankarelerinde yoğun tavan akıntısından kaynaklı PIII jeolojik ünitesi ile karışımların olduğu gözlemlenmiştir. Bu alanda toprak yapısı gevşek ve koyu kahverengidir. PII jeolojik ünitesinin kazılmaya başlamasıyla H14 plankaresinde dikit oluşumu gözlemlenmiştir. Önceki kazı yıllarında da PII jeolojik biriminin D14 (AH22) ve F14 (AH23) plankarelerinde dikit oluşumlarına rastlanılmıştır¹⁴. Yapmış olduğumuz gözlemler sonucunda Karain Mağarası'nda yağışın bol olduğu dönemlerde mağara tavan akıntıları artmaktadır. Bu durum dikit oluşumları ile doğrudan ilişkilidir. Üst Paleolitik dolguları içerisinde yoğun dikit oluşumları dönemin bol yağışlı olduğuna işaret etmektedir. Yapılmış olan yaşlandırma çalışmaları sonucunda söz konusu jeolojik birim G.Ö. 31.280 ve G.Ö. 28.100 yılları arasına tarihlendirilmiştir¹⁵.

3.1. B Gözü Yontmataş Endüstrisi

Arkeolojik açıdan ele geçirilen bulgulara bakıldığında yontmataş buluntu topluluğunun oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Bu buluntular içerisinde hammadde ile başlayıp son

14 Yaman 2011, 250.

15 Otte ve Kozłowski 2007:191.

ürün ile biten işlem zincirinin sürekliliğini takip etmek mümkündür. Hammaddeler, çekirdekler, çekirdek parçaları, teknolojik ürünler (tepeli dilgi, dalmalı dilgi, çekirdek tablası, vb.), yongalama artıkları, düzeltili parçalar ve hazırlık yongaları sıklıkla karşılaşılan yontmataş unsurlar arasındadır.

Tespit edilen yontmataş aletler yoğun olarak yerel radyolaritten üretilmiştir. Bununla birlikte I13 plankaresinin 21. arkeolojik seviyesinden elde edilen yontmataş aletler arasında kaliteli çakmaktaşı yongaların ve dilgilerin yoğunluğu dikkat çekicidir. Bu tabakada çakmaktaşı ve yongalarla ilişkili teknolojik parçalara rastlanılmamıştır. Bu bağlamda çakmaktaşı ürünlerin uzak bir kaynaktan elde edildiği ve kaynağında yontularak yerleşime taşındığını düşünmekteyiz. Ayrıca bu buluntuların yoğun bir şekilde ateşe maruz kaldığı gözlemlenmiştir. Daha önceki yıllarda gerçekleştirdiğimiz kazılar neticesinde Üst Paleolitik Dönem boyunca mağara içerisinde ateş kullanımının yoğun olduğunu bilmekteyiz¹⁶. Söz konusu ateş izleri herhangi bir ocak niteliği taşımamaktadır. Mağara içerisinde ateş kullanımının daha çok ısınma amacıyla kullanıldığını düşünmekteyiz. H12 plankaresinin 21. arkeolojik seviyesinde ise küçük bir obsidiyen parça tespit edilmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi H12 plankaresinde yoğun tavan akıntısının olması nedeniyle obsidiyen buluntunun üst seviyelerden karıştığını düşünmekteyiz.

2019 yılı kazı çalışmalarında 89 adet çekirdek ve çekirdek parçası tespit edilmiştir. Çekirdek tipleri arasında yoğun olarak dilgi ve dilgicik üretimine yönelik prizmatik ve piramit biçimli çekirdekler bulunmaktadır (Çizim 9: 11). Ayrıca çekirdeklerin hazırlanması ve yenilenmesine yönelik tepeli dilgi, dalmalı dilgi ve çekirdek tablalarına da rastlanılmıştır. Yonga üretimine yönelik olan şekilsiz çekirdekler de yoğun olarak karşımıza çıkan bir diğer çekirdek tipidir. H12 plankaresinin 21. arkeolojik seviyesinde ise Üst Paleolitik ile karakterize prizmatik/piramit çekirdekler ve aletler ile Orta Paleolitik karakterli Levallois çekirdekler (4 adet) bir arada ele geçirilmiştir. Benzer bir durum H14 plankaresinin 22. arkeolojik seviyesinde de görülmektedir. Bu alanda yapılan kazı çalışmalarında tipik Üst Paleolitik yontmataş unsurları ile birlikte 1 adet Levallois yonga tespit edilmiştir. Bu durum daha önce de değindiğimiz tavan akıntısının sebep olduğu karışıklığın sonucu olabilir.

Kazı sezonu süresince ele geçen yontmataş alet grubu içerisinde en yoğun olarak karşılaşılan (%26,91) ve en fazla tipolojik çeşitlilik gösteren alet tipleri ön kazıyıcılardır (Tablo: 4) (Çizim 7: 1-10; Çizim 8: 2, 3, 5-7, 9). Ön kazıyıcılar içerisinde yoğun olarak iri yonga taşımaları üzerine yapılan omurgalı ön kazıyıcılar dikkat çekmektedir (Çizim 7: 5-7). Ayrıca mikro ön kazıyıcı (Çizim 7: 4), ikili ön kazıyıcı, çıkmalı ön kazıyıcı, tırnak biçimli ön kazıyıcı (Çizim 7: 8) ve dilgi üzerine ön kazıyıcı (Çizim 8: 2-3), dişlemeli ön kazıyıcı (Çizim 8: 5-7) ve gaga alet (Çizim 8: 8) tiplerine de rastlanır. Omurgalı ön kazıyıcıların yapım aşamasına işaret eden *dufour* dilgicikler tüm alet tipleri içerisinde %4 oran ile temsil edilirler (Çizim 9: 1-6). *Dufour* dilgicikler ile birlikte tespit edilen diğer dilgiciklerin toplam oranı

16 Taşkiran ve diğ. 2020:339

%13,45'dir. Düzeltili dilgicikler (%5,82), mikrolitler (%2,18), sırtlı dilgicikler (%0,73) uç (Çizim 9: 7) ve delici (Çizim 9: 8) 2019 Karain B gözü kazıları esnasında tespit edilen mikro aletleri oluşturmaktadır. Çeşitli oranlar ile temsil edilen düzeltili yonga ve dilgiler (%14,9), taş kalemler (%2,18), rendeler (Çizim 8: 1, 4) (%5,09), kazıyıcılar (%1,09), dişlemeliler (%8,73) (Çizim 8: 9), çontuklular (%1,45), *pieces esquille*'ler (%3,64) (Çizim 9: 9-10) ve bileşik aletler (%2,55) tespit edilen makro alet tipleridir.

2019 Yılı Karain B Gözü Yontmataş Alet Tipleri	Sayı
Ön kazıyıcı	74
Bileşik alet	7
Dilgicik	37
Sırtlı dilgicik	2
Dufour dilgicik	11
Düzeltili dilgicik	16
Mikrolit	6
Taş kalem	6
Düzeltili dilgi	16
Düzeltili yonga	15
Düzeltili parça	14
Çontuklu	4
Pieces esquille	10
Kazıyıcı	3
Rende	14
Çekirdek alet	6
Dişlemeli	24
Toplam	275

Tablo 4: 2019 yılı Karain B gözü yontmataş alet tipleri.

Karain B Üst Paleolitik Yontmataş tekno-tipolojisi Avrupa *Aurignacien* kültür yontmataş endüstrisi ile büyük bir benzerlik göstermektedir.

3.2. B Gözü Fauna Kalıntıları

Dönem insanların beslenme ekonomilerine işaret eden faunal buluntular sayısal olarak oldukça fazladır¹⁷. Bu buluntular tafonomik süreç sonucunda oldukça kırıklı olarak ele geçirilmiştir. Beslenme ile alakalı kemik buluntuların büyük çoğunluğu otçul hayvanlara ait-

17 Karain B gözünden ele geçmiş olan 2019 yılı faunal buluntulara ait analiz ve tür tespitleri Dr. Öğr. Üyesi Serdar Mayda tarafından gerçekleştirilmiştir.

tır. Bunlar arasında keçi ve yaban domuzuna ait kalıntılar ağırlıktadır. Az sayıda da olsa tilki, sansar, gibi etçil hayvanlara ait kemik ve diş parçaları da ele geçmiştir.

Bazı kemiklerin (özellikle parmak kemikleri) bilinçli olarak dikine ortadan ayrılmış oldukları gözlenmiştir. Yapılan bu işlemin ise kemik içerisinden ilik elde etmek amacıyla yapıldığı düşünülmektedir. Kemikler üzerinde uygulanan bu yöntem ilk olarak Karain Epi-paleolitik seviyelerinde tespit edilmiştir¹⁸. Üst Paleolitik seviyelerde de aynı işlemin uygulanması dikkat çekicidir. Bu açıdan bakıldığında kemikler üzerinde uygulanan bu işlemin Üst Paleolitik Dönemden Epi-paleolitik Döneme aktarılan bir besin elde etme tekniği olduğunu söyleyebiliriz. 2019 yılı kazılarında sayısal olarak artış gösteren *pieces esquille* alet tiplerinin de kemiklerin yarılmaları ile ilişkin elde edilmesine yönelik uygulamalarda öne çıkan aletler olduğu bilinmektedir¹⁹.

3.3. B Gözü Kemik Aletleri

Önceki yıllarda Üst Paleolitik Dönem tabakalarında gerçekleştirdiğimiz kazılar sonucunda sadece iki adet epifiz tabanlı bız ele geçirilmiştir²⁰. 2019 yılı Karain B gözü kazılarında ise kemik alet sayısında artış yaşanmıştır. Kemik aletler arasında bir adet kemik bıçak, iki adet iğne ucu, bir adet kemik delgi, çok sayıda işlenmiş kemik parçaları ve üzerinde gravür olan ancak tanımlanamayan bir adet kemik parçası bulunmaktadır. Bızlar haricinde 2019 yılında tespit edilen iki adet iğne ucu ve bir adet kemik bıçak daha önceki kazılardan bilinmeyen önemli kemik alet tiplerini oluşturur. Özellikle kemik bıçağın sırt kısmında çizi şeklindeki bezemeler üretimde estetik kaygıların da yer almaya başladığını göstermesi açısından önemlidir (Çizim 9: 12).

3.4. B Gözü Süslenme Objeleri

Çok sayıda yumuşakça kabuğu ve bu yumuşakça kabuklarından üretilmiş süslenmeye ilişkin bulgular da mevcuttur. Bu buluntular günümüz bilgileri ışığında Karain'in en erken süslenme objeleri olarak bilinmektedir. 2019 yılı kazılarında 24 adet *dentalium*dan üretilmiş boncuk ve 4 adet *columbella* boncuk tespit edilmiştir. İki adet uzun formda bulunan *dentalium* ise muhtemelen üretilen boncuklar için çekirdek niteliğinde görünmektedir.

3.5. B Gözü Fosil İnsan Kalıntısı

Üst Paleolitik dolgular içerisinde bir adet insan dişi bulunmuştur. İlk gözlemlere göre diş morfolojik olarak *H. sapiense* işaret etmektedir²¹. Oldukça önemli olan bu buluntu, yapılması

18 Yalçınkaya ve diğ. 2016: 240

19 Semenov 1964: 151.

20 Bulut 2016: 34

21 Karain B gözünden ele geçmiş olan 2019 yılı fosil insan buluntusuna ait analiz tespitleri Prof. Dr. Yılmaz Selim Erdal tarafından gerçekleştirilmektedir.

planlanan DNA analizi ve yaşlandırma çalışmalarıyla birlikte, hakkında çok az bilgi sahibi olduğumuz Anadolu Üst Paleolitik Döneminin aydınlatılmasına çok büyük katkılar sağlayacaktır.

4. ARKEOMETRİ VE LABORATUVAR ÇALIŞMALARI

Mağarada yapılan kazı çalışmaları ile farklı seviyelere ait plankarelerden elde edilen sedimanların incelenmesi ve buluntuların ortaya çıkarılması aşamasında laboratuvar çalışmalarının önemi büyüktür. Laboratuvar çalışmaları sonucunda sedimanların elenmesi ile ortaya çıkan mikrofauna kalıntıları, tohum, yumuşakça kabukları gibi dönemin ekonomi ve ekolojisi hakkında bilgi veren buluntular toplanıp incelenmek üzere tasnif edilmiştir. E gözünden farklı olarak B gözünde, tarihlendirme çalışmaları için yüzdürme tekniği ile karbon örneği toplanmasına yönelik çalışmalar da gerçekleştirilmiştir.

2019 yılı kazı sezonunda B ve E gözleri açısından insan faaliyetlerinin ve kökenlerinin saptanabilmesi adına DNA çalışmalarına ağırlık verilmiştir. DNA analizleri yapılmak üzere her iki gözden de sediman örnekleri toplanmıştır. Viyana Üniversitesi Antropoloji Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini sürdürmekte olan Kadir Toykan Özdoğan tarafından mağaranın çeşitli seviyeleri ve plankarelerinden (Tablo: 5-6) toplanan örnekler üzerinde gerçekleştirilecek analizlerden sonra ayrıntılı sonuçlar bilim dünyasına sunulacaktır.

Plankare	Jeolojik Seviye	Arkeolojik Seviye	Kot	Örnek Sayısı	Dönem
AD II5	V	66	-11.73	1	Alt Paleolitik
AD II5	V.1	72	-12.38	1	Alt Paleolitik
AD II6	V.1.2	72	-12.37	1	Alt Paleolitik
AD II8	V.2	74	-12.53	1	Alt Paleolitik
AD II9	V.3	78	-12.94	1	Alt Paleolitik
DP G12	III.5	34	-8.59	1	Orta Paleolitik
DP F12	III.4	27	-7.97	1	Orta Paleolitik
DP G12	III.5	39	-9.06	1	Orta Paleolitik
DP H12	III.5	41	-9.22	1	Orta Paleolitik

Tablo 5: E Gözü'nden DNA analizi için toplanan örneklere ait tabaka bilgileri.

Plankare	Jeolojik Seviye	Arkeolojik Seviye	Kot	Örnek Sayısı	Dönem
H12	P.II	22A	-4.32	1	Üst Paleolitik
I13	P.II	21B	-4.24	1	Üst Paleolitik
H15	H.IV	11	-3.30	1	Kalkolitik
I15	H.IV	17	-3.90	1	Kalkolitik
K15	H.IV	12	-3.40	1	Kalkolitik
H15	H.V	18	-4.00	1	Geç Neolitik
J15	H.V	17	-3.90	1	Geç Neolitik
L15	H.V	19	-4.10	1	Geç Neolitik
I13	P.II	21C	-4.26	1	Üst Paleolitik
H15	P.I.2	21	-4.30	1	Epi-paleolitik
G15	P.I.1	19	-4.10	2	Epi-paleolitik
K15	P.I.1	20	-4.20	1	Epi-paleolitik
G15	P.I.3	21	-4.30	1	Epi-paleolitik
I13	P.II	21C	-4.26	2	Üst Paleolitik
D15	P.I.2	20	-4.20	1	Epi-paleolitik
F11	P.II	22A	-4.32	1	Üst Paleolitik
F11	P.III	23	-4.50	4	Orta Paleolitik
I13	P.II	21D-E	-4.30	3	Üst Paleolitik
G15	H.V	18	-4.00	1	Geç Neolitik
E15	P.I.2	20	-4.20	1	Epi-paleolitik
F15	P.II	22	-4.40	1	Üst Paleolitik
G11	P.II	22	-4.40	1	Üst Paleolitik
H12	P.II	22B	-4.34	1	Üst Paleolitik
H12	P.III	23	-4.40	1	Orta Paleolitik
H12	P.IV	24	-4.50	1	Orta Paleolitik
G11	P.IV	25	-4.60	1	Orta Paleolitik
F11	P.IV	23	-4.40	1	Orta Paleolitik
F15	P.I.1	19	-4.10	1	Epi-paleolitik
I15	P.I.1	19	-4.10	1	Epi-paleolitik
G15	P.I.2	20	-4.20	1	Epi-paleolitik

Tablo 6: B Gözü'nden DNA analizi için toplanan örneklere ait tabaka bilgileri.

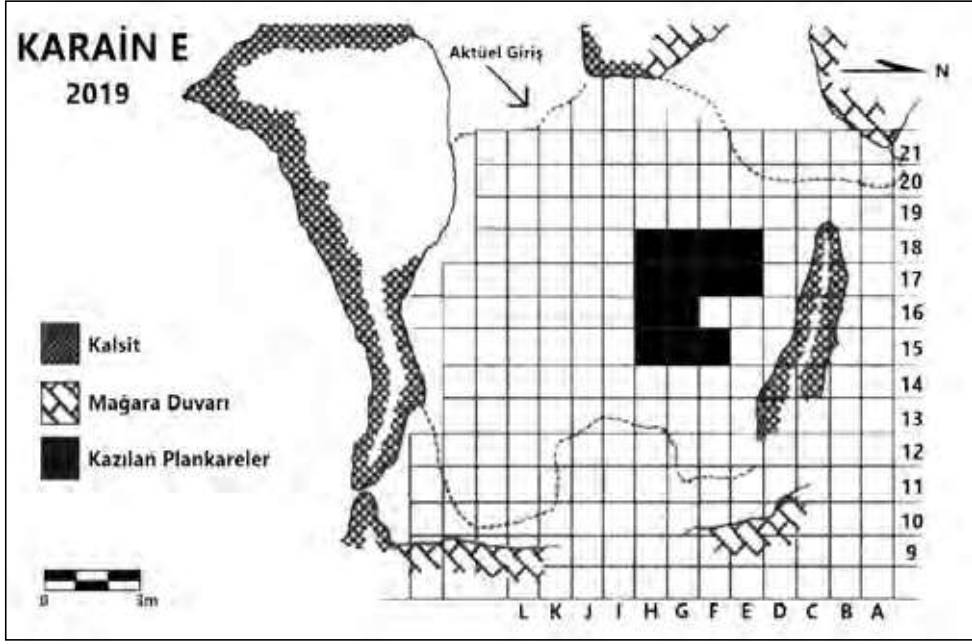
5. KAZI SONRASI ÇALIŞMALAR

2019 yılı Karain kazı çalışmalarının sonunda, B ve E gözlerinde yer alan açmaların ve açmalar çevresinde yer alan alanların temizlik işlemleri gerçekleştirilmiştir. Söz konusu alanlar son halleriyle fotoğraflandıktan sonra bir sonraki sezon yeniden açılmak üzere siyah naylon brandalarla kapatılmışlardır. Kazılarda ele geçtikten sonra temizlik, markajlama ve poşetleme işlemleri gerçekleştirilen buluntular kapaklı plastik kasalar içerisinde kazı evi deposuna kaldırılmışlardır. Kazı evi eser deposu gerekli tüm önlemler alındıktan ve içine konması gerekenler yerleştirildikten sonra Antalya Müzesi yetkilileri, Bakanlık Temsilcisi ve tarafımızca mühürlenerek kilitlenmiştir.

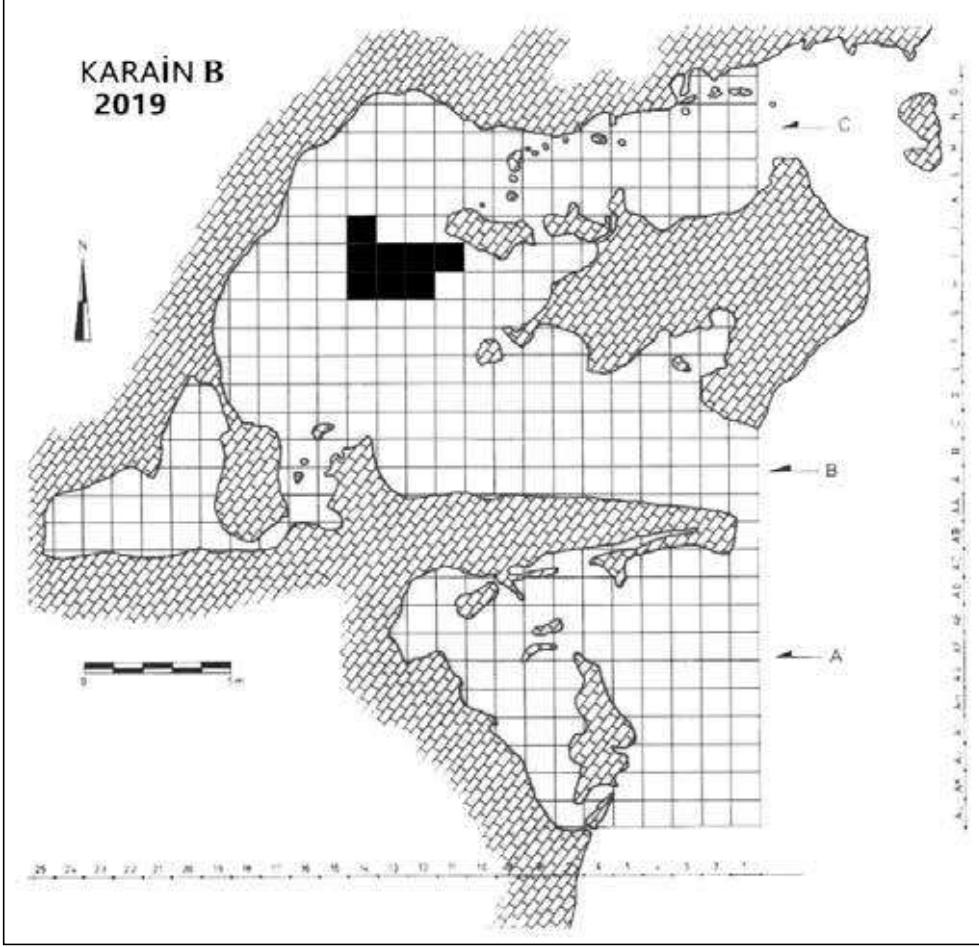
Sonuç itibarıyla Karain Mağarası arkeolojik kazıları, gerek bölge gerekse ülkemizin tarih öncesi arkeolojisine oldukça özgün, önemli bilgi ve veriler sağlamaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

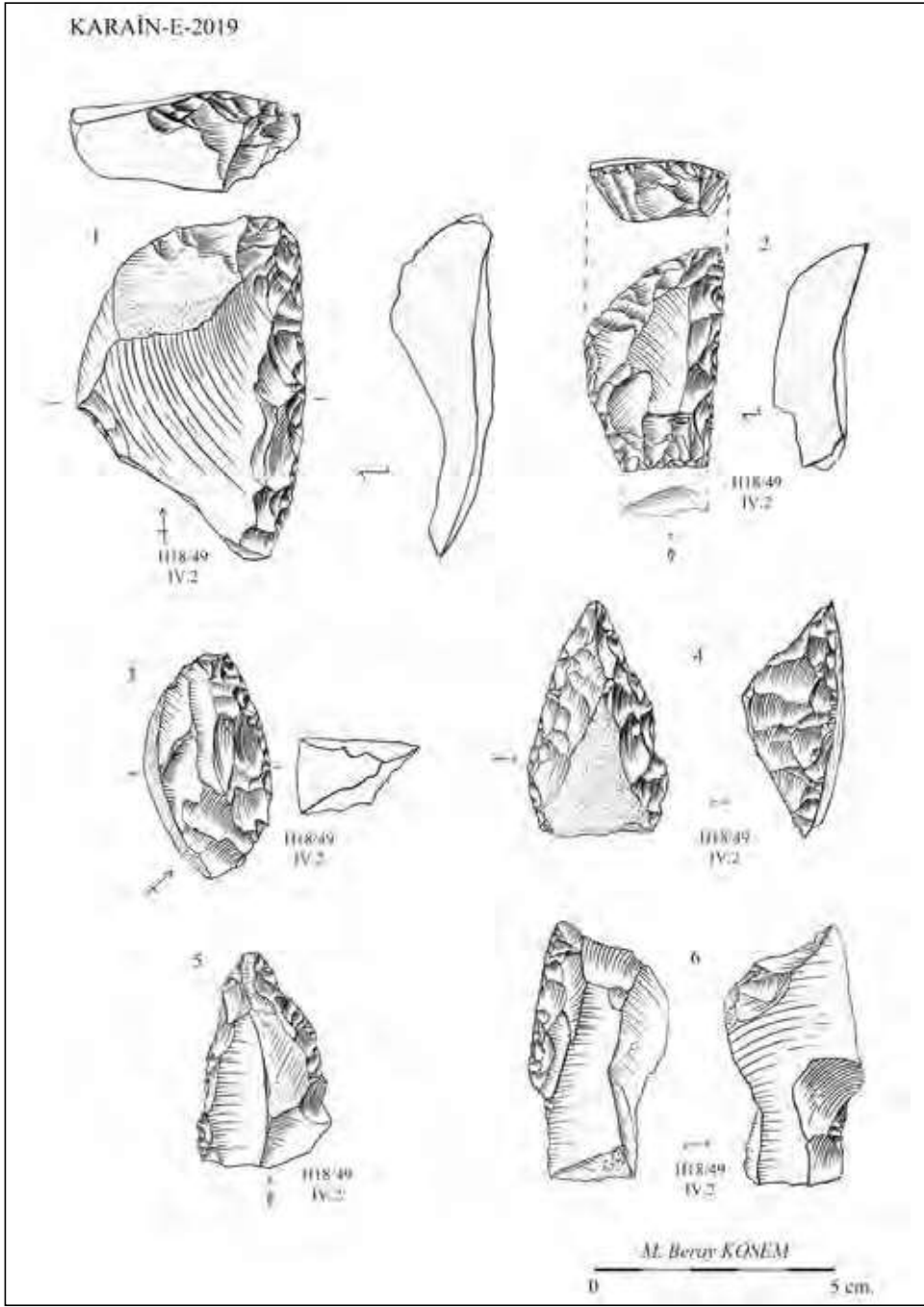
- AYDIN, Y., (2017), “Pleyistosen Dönem’den Bir Alt Paleolitik Kesit: Karain”, *Türkiye Jeoloji Bülteni* 60: 529-556.
- BULUT, H., (2016), “Batı Toros Mağaraları Kemik Bızlarına İlişkin Tekno-Tipolojik ve Fonksiyonel Değerlendirmeler”, *Anadolu/Anatolia* 42: 29-48.
- CHEVALIER, T., ÖZÇELİK, K., DE LUMLEY, M-A., KÖSEM, B., DE LUMLEY, H., YALÇINKAYA, I., TAŞKIRAN, H., (2015), “The Endostructural Pattern of a Middle Pleistocene Human Femoral Diaphysis from the Karain E Site (Southern Anatolia, Turkey)”, *American Journal of Physical Anthropology* 157: 648-658.
- KÖKTEN, İ. K., (1947), “Bazı Prehistorik İstasyonlar Hakkında Yeni Gözlemler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 2(5): 223- 239.
- OTTE, M., KOZLOWSKI, J., (2007), *L’Aurignacien du Zagros*, Eraul 118, Liège.
- OTTE, M., YALÇINKAYA, I., KOZLOWSKI, J., TAŞKIRAN, H., BAR-YOSEF, O., (1996), “Paléolithique ancien de Karain (Turquie)”, *Anthropologie et Préhistoire* 107: 149-156.
- SEMENOV, S. A. (1964), *Prehistoric Technology: An Experimental Study of the Oldest Tools and Artefacts from Traces of Manufacture and Wear*, London: Cory, Adams Mackay.
- TAŞKIRAN, H., KARTAL, M., ÖZÇELİK, K., KARTAL, G., KÖSEM, M. B., AYDIN, Y., ERBİL, E., FINDIK, B., (2019), “2017 Yılı Karain Mağarası Kazıları”, *40. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 2. Cilt: 293-306.
- TAŞKIRAN, H., ÖZÇELİK, K., KARTAL, G., AYDIN, Y., ERBİL, E., KÖSEM, M. B., KARAHAN, G., (2020), “2018 Yılı Karain Mağarası Kazıları”, *41. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 2. Cilt: 331-348.
- YALÇINKAYA, I., TAŞKIRAN, H., KARTAL, M., ÖZÇELİK, K., KARTAL, G., AYDIN, Y., KARAKOÇ, M., FINDIK, B., ERBİL, E., (2016), “2014 Yılı Karain Mağarası Kazıları” *37. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1. Cilt: 235-243.
- YALÇINKAYA, I., TAŞKIRAN, H., KARTAL, M., ÖZÇELİK, K., KÖSEM, M. B., KARTAL, G., (2009), “2007 Yılı Karain Mağarası Kazıları”, *30. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 2. Cilt: 285-300.
- YAMAN, İ. D., (2011), “Karain Mağarası B Gözü’nün Jeolojik ve Arkeolojik Stratigrafisi”, içinde *Işın Yalçinkaya’ya Armağan*, Taşkiran, H., Kartal, M., Özçelik, K., Kösem, M. B., Kartal, G. (edit), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 245-262.

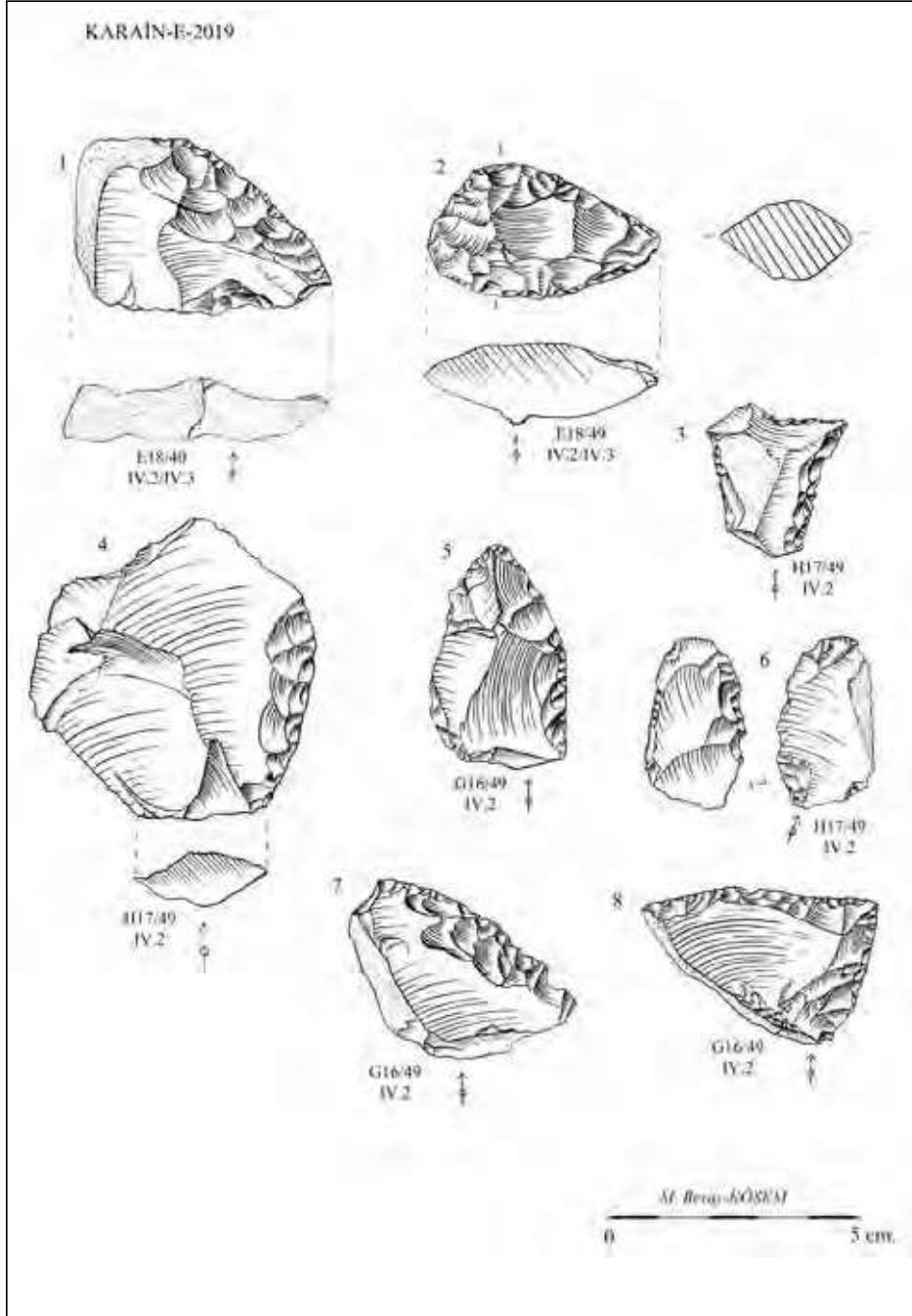
Çizim 1: Karain E 2019 plan.

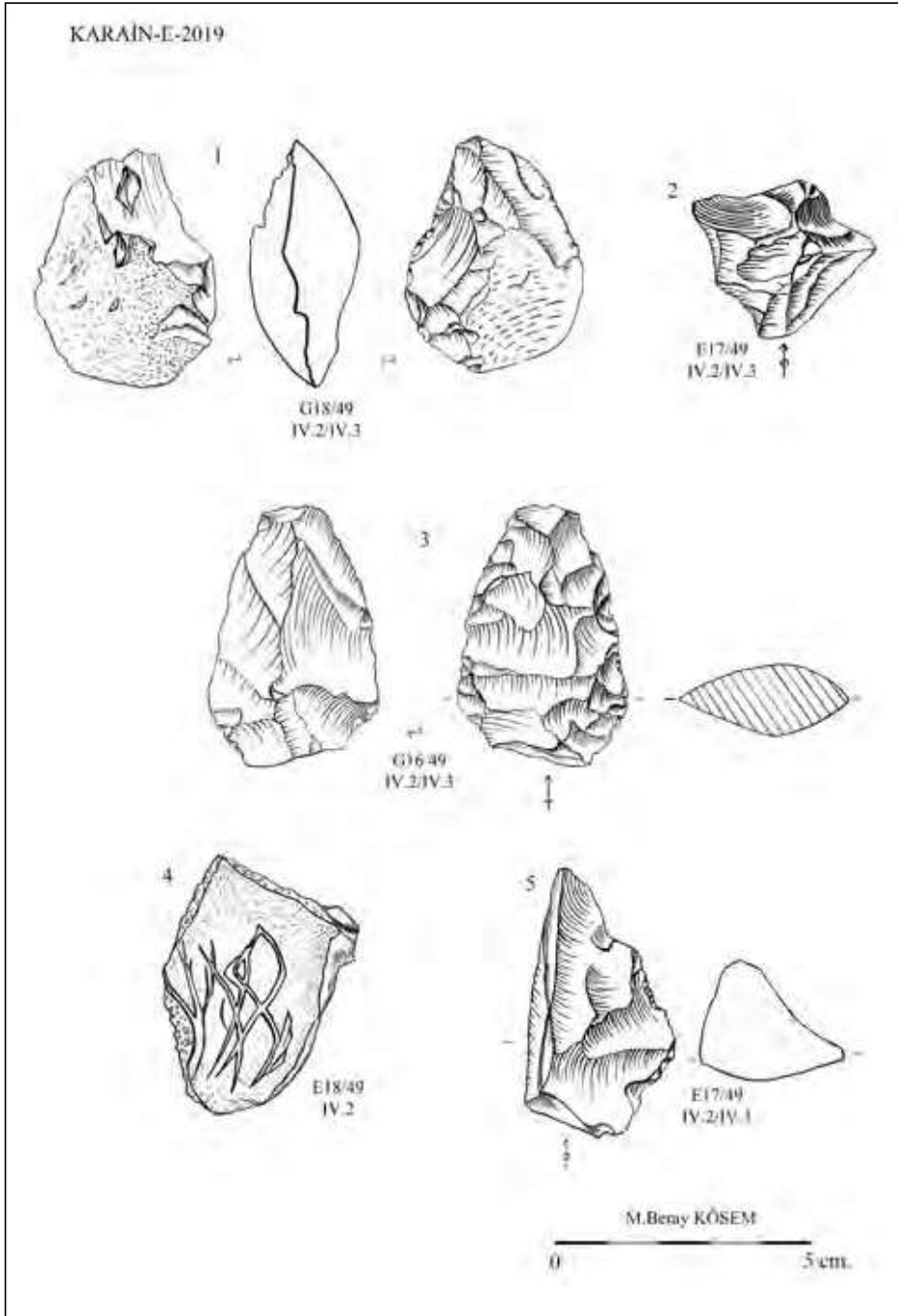
Çizim 2: Karain B 2019 plan.

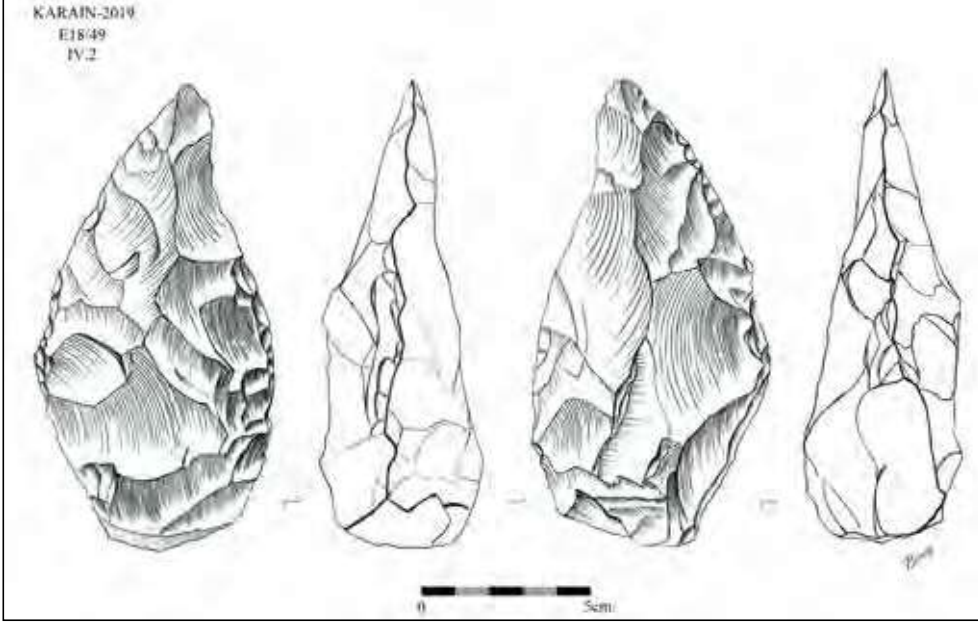
Çizim: 3

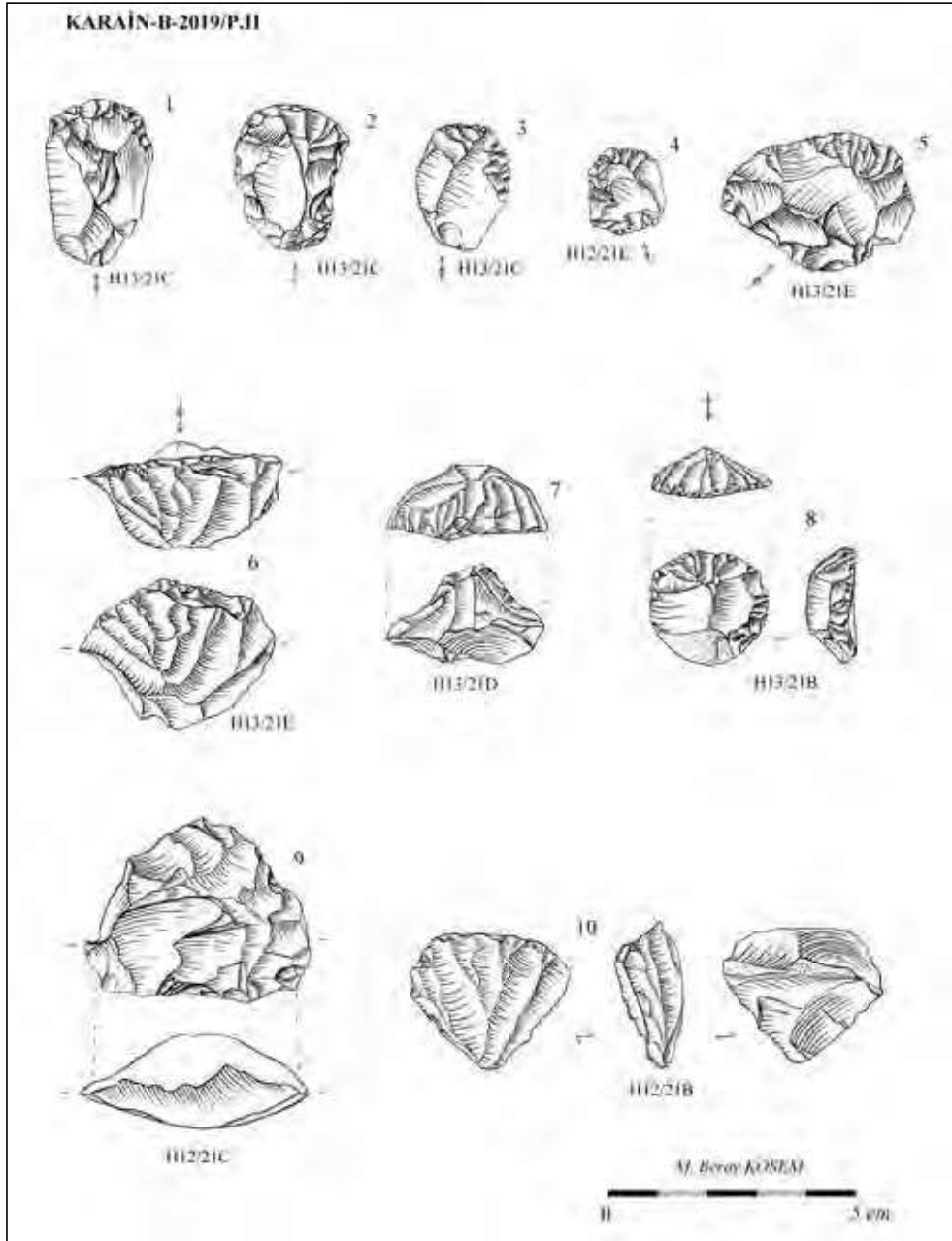
Çizim: 4

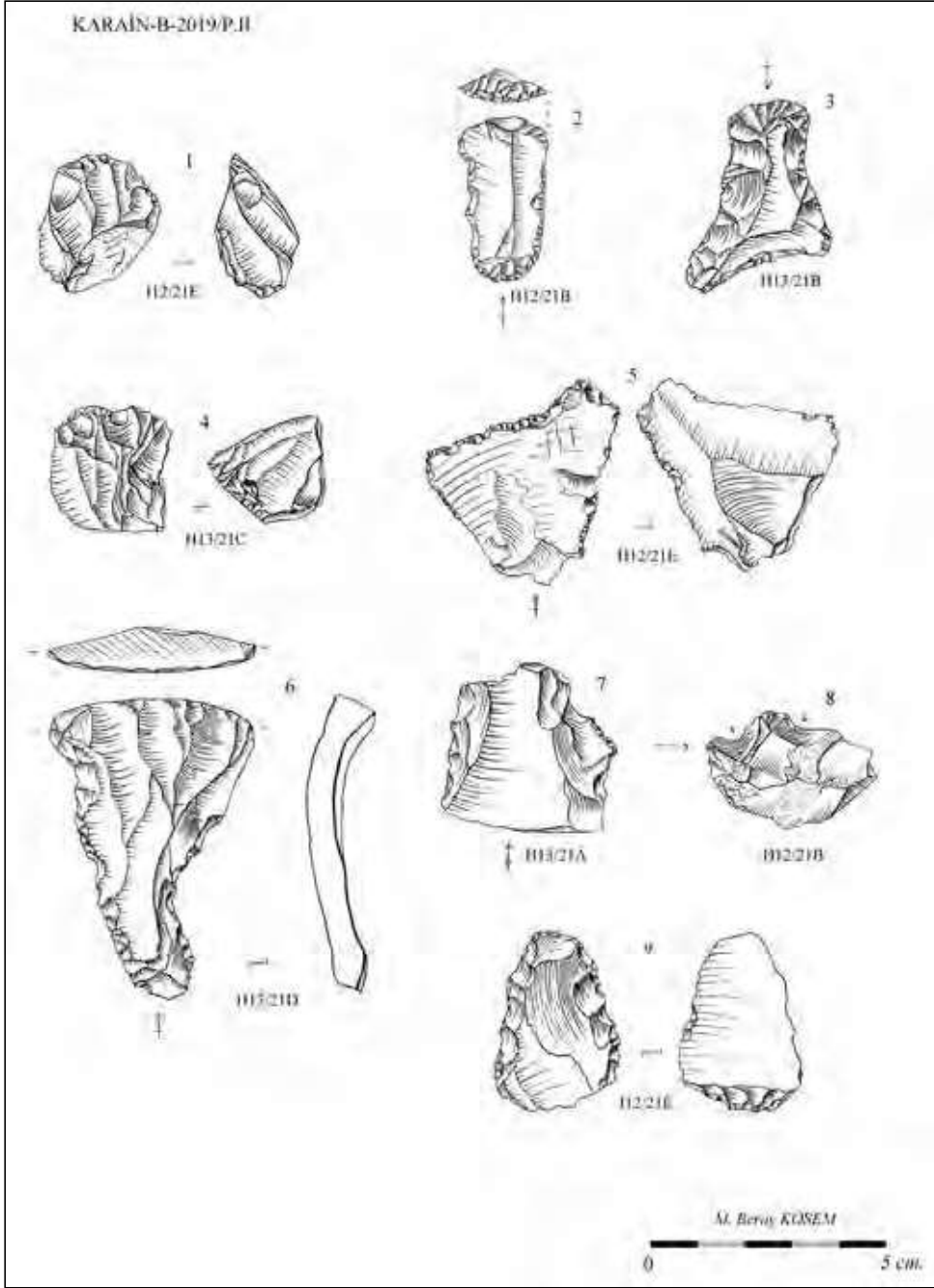
Çizim: 5

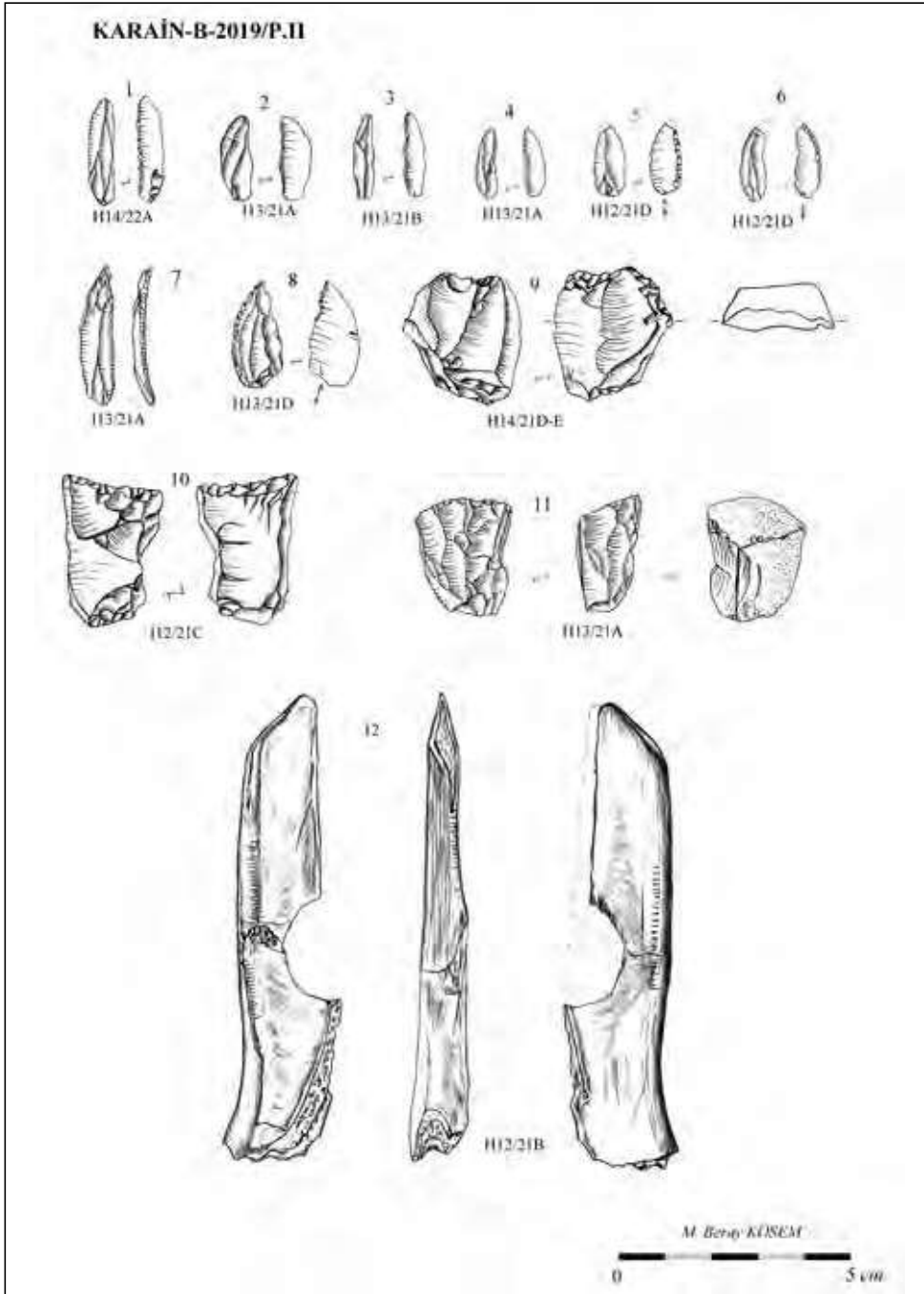
Çizim: 6

Çizim: 7

Çizim: 8

Çizim: 9